

Η παγκόσμια κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας

Τα αγγλικά είναι η διεθνής γλώσσα της επικοινωνίας που μιλιέται σχεδόν από το ένα τέταρτο των κατοίκων του πλανήτη. Η ανάδειξη της αγγλικής γλώσσας στη σημερινή κυρίαρχη θέση της δεν ήταν τυχαία, αλλά το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της εξάπλωσης της βρετανικής αυτοκρατορίας και, μεταγενέστερα, της επιρροής των Ηνωμένων Πολιτειών. Η ιστορία όμως αυτής της ανάδειξης είναι ταυτόχρονα και το χρονικό της πρωτοφανούς επιτυχίας της προπαγάνδας, που ασκήθηκε από μια ολιγάριθμη ομάδα, η οποία αποφάσισε να αξιοποιήσει πολιτικά τις δυνατότητες της αγγλικής γλώσσας.

Οι δάσκαλοι του 19^{ου} αιώνα είχαν ήδη αντιληφθεί τη σχέση ανάμεσα στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και τη δημιουργία φιλοβρετανικών αισθημάτων στους μαθητές. Ωστόσο, μόλις μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε συνείδηση ότι η γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για προπαγανδιστικούς λόγους, γεγονός που οδήγησε, τη Βρετανία σε πρώτη φάση και αργότερα τις ΗΠΑ, να εκπονήσουν σχέδιο που στόχο είχε να κάνει την αγγλική γλώσσα την κυρίαρχη του πλανήτη.

Ο οραματιστής αυτού του σχεδίου ήταν ο Ρεξ Λίπερ, ένας ευφυής και γλωσσομαθής Αυστραλός – μιλούσε πέντε γλώσσες– που προσελήφθη το 1916 στην υπηρεσία προπαγάνδας του υπουργείου Πληροφοριών. Ήταν από αυτούς που διέκριναν πρώτοι τον κίνδυνο για την Ευρώπη από την άνοδο του Μουσολίνι και του Χίτλερ και τις βλέψεις του φασιστικού μηχανισμού πληροφόρησης. Οι Ναζί γνώριζαν ότι η γλώσσα είναι όπλο και προωθούσαν το όραμά τους για μια παγκόσμια γερμανόφωνη αυτοκρατορία. Ο Ρούντολφ Ες είχε διακηρύξει: «Όταν το Ράιχ θα γίνει εκατό χρονώ, τα αγγλικά θα έχουν γίνει μια ασήμαντη γερμανική διάλεκτος».

Κατά τον Λίπερ, η Βρετανία δεν αντιλαμβανόταν τον κίνδυνο. Υποστήριξε λοιπόν τον εξοπλισμό της, αλλά πάνω απ' όλα, συνέλαβε το σχέδιο για τον «αγγλικό τρόπο» απάντησης στον εχθρό. Το 1934, ύστερα από εισήγησή του, ιδρύθηκε ένας πολιτιστικός οργανισμός, το Βρετανικό Συμβούλιο για τις Σχέσεις με τις Άλλες Χώρες, με στόχο την «εξάπλωση των βρετανικών ιδεών και του αγγλικού τρόπου ζωής και την ενθάρρυνση της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας», με την πειθώ και όχι με προπαγανδιστικά μέσα.

Παρά τις διαβεβαιώσεις, οι στόχοι ήταν σαφώς πολιτικοί. Τα πρώτα γραφεία λειτούργησαν σε περιοχές με στρατηγική σημασία για το Λονδίνο, όπως στη Μέση Ανατολή όπου το Σουέζ ήταν το πέρασμα για τις αποικίες στην Ασία. Επίσημως, το Βρετανικό Συμβούλιο ήταν ανεξάρτητος οργανισμός, αλλά χρηματοδοτούνταν από το κράτος και στην ουσία ήταν το πολιτιστικό τμήμα των πρεσβειών. Φυσικά, η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας ήταν από τις βασικές λειτουργίες του οργανισμού.

Στο τέλος του πολέμου, τα αγγλικά ήταν η γλώσσα των νικητών και εκατοντάδες χιλιάδες νέοι μαθητές είχαν έρθει σε επαφή με αυτή. «Σε μια γενιά τα αγγλικά μπορούν να γίνουν παγκόσμια γλώσσα, η δεύτερη γλώσσα σε όσες χώρες δεν είναι ήδη η πρώτη», αναφέρεται στο έγγραφο που αποτέλεσε την αρχή του μεγαλύτερου προγράμματος εξάπλωσης μιας γλώσσας. Τόσο οι βρετανικές όσο και οι αμερικανικές κυβερνήσεις χρηματοδότησαν αδρά την ίδρυση πανεπιστημίων και κέντρων γλώσσας σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60, περίπου 350 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, το ένα δέκατο του πληθυσμού της γης, μιλούσε αγγλικά.

Η Βρετανία είχε χάσει τον πολιτικό και οικονομικό έλεγχο, αλλά πίστευε ότι μέσω της γλώσσας μπορούσε να «αποικίσει» στη σκέψη. Και όχι μόνο αυτή. Σήμερα, καθώς οι νέες τεχνικές επικοινωνίας και τα οικονομικά συστήματα φτάνουν σε κάθε γωνιά του πλανήτη, η αγγλική γλώσσα εξακολουθεί να κρατά τα πρωτεία. Μολονότι η γλώσσα έχει «σπάσει τους κάβους» και δεν είναι πια αγκυροβολημένη στις μητρικές χώρες της, τη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες, η επίδρασή της εξαπλώνεται συνεχώς. Περισσότεροι από 1,5 δισεκατομμύρια πολίτες σε όλο τον κόσμο είναι σε θέση να την μιλούν, έστω στοιχειωδώς.